

DETG DENTER NUS

MAGAZIN UFFICIAL DALLA VISCHNAUNCA DA DISENTIS/MUSTÉR

Votaziun communal dil 26 da settember 2021	4-6
Meglieraziun generala Mustér	9-11
Nossas uniuns	13
Avon onns	14-15

La tiarza ediziun da «Detg denter nus» cumpara in meins pli baul

Vus tenis la tiarza ediziun da «Detg denter nus» enta maun. Da principi cumpara quei magazin official dalla vischnaunca da Mustér mintga treis meins. La proxima ediziun fuss pia stada sin meisa la fin da settember. Per saver orientar detagliadamein vischinas e vischins davart la votaziun dils 26 da settember 2021 concernent il pei da taglia, essan nus sedecidi da publicar quella in meins avon, pia la fin d'uoost. Sper in'informaziun generala davart il pei da taglia cuntegn la nr. 3/2021 da «Detg denter nus» era ina contribuziun davart la meglieraziun funsila generala. En questa numera vegn presentau la Secziun da catschadurs Péz Alpetta e regurdau dall'avertura dil hotel Acla da Fontauna avon exactamein 50 onns.

Kurz und bündig – Detg denter nus

Die dritte Ausgabe des offiziellen Magazins der Gemeinde Disentis/Mustér «Detg denter nus – Unter uns gesagt» befasst sich unter anderem mit dem kommenden Gemeindeurnengang. Zur Abstimmung kommt am 26. September 2021 nämlich eine Reduktion des Steuerfusses. Den Stimmberechtigten wird eine Reduktion von zehn Prozent vorgeschlagen. Momentan liegt der Steuerfuss bei 120 Prozent. Gemeindevorstand und Gemeinderat nehmen dazu Stellung. Im Hinblick auf diese Abstimmung hat die Gemeinde entschieden, die dritte Nummer des «Detg denter nus» einen Monat früher als geplant zu veröffentlichen.

So kann das Stimmvolk detailliert über die bevorstehende Abstimmung betr. Steuerfuss informiert werden. Momentan läuft auf dem Gemeindegebiet von Disentis

die Gesamtmelioration. Ins Auge fallen in erster Linie verschiedene neue und verbreitete Strassen. Vor fast zehn Jahren entschied die Gemeinde diese Melioration durchzuführen. Die Gesamtkosten belaufen sich auf rund 30 Million Franken.

In dieser dritten Ausgabe des offiziellen Magazins der Gemeinde Disentis stellt sich die Jägersektion Péz Alpetta vor. Anfangs September beginnt in Graubünden die Jagd, als erste die Hochjagd. Vor genau 50 Jahren wurde das Hotel Acla da Fontauna in Disentis eröffnet. In dieser Ausgabe schauen wir auf dieses Ereignis zurück. 30 Jahre lang generierte das Hotel jährlich bis zu 80'000 Übernachtungen und war von grosser touristischer Bedeutung.

Sper la via a Sontga Gada ed il trutg si encunter la Fuortga ha il menaschi tecnic plazzau novs bauns. Els fan biala paretta.

Temps d'avertura

Administraziun communal

Gliendisdis, mardis, mesjamna e venderdis:
09.00 – 11.30 e 14.00 – 17.00
(ni tenor cunvegientscha)
Gievgia 14.00 – 17.00, avon miezdi serrau
(ni tenor cunvegientscha)

Impressum

Editur

Vischnaunca Disentis/Mustér
Via Cons 2, Caum postal 57
7180 Disentis/Mustér
detgdenternus@disentis.ch

Redacziun

René Epp, Hans Huonder

Fotografias

Hans Huonder, Pius Condrau
ed administraziun communal

Ediziun

1'100 exemplars
Cumpara mintga quartal

Layout e grafica

luna:mediadesign GmbH,
Via Principala 36, 7166 Trun

Stampat

Stamparia La Tuatschina,
Via Alpsu 62, 7188 Sedrun

Tgei pomai fa la cumissiun da gestiun?

Dapi l'entschatta digl onn secumpona la cumissiun da gestiun da Sonja Lutz-Schmidt, Curdin Cajacob e Flavio Murer. Actualmein vegn la cumissiun da gestiun presidiada da Flavio Murer. Nus treis essan eligi per la perioda d'uffeci 2021–2024.

Nies muossavia ei il regulativ per la cumissiun da gestiun. Noss'incarica ei d'examinar la gestiun dils organs ed emploiai communals, il preventiv ed il quen annual. Nossa survigilanza cumpeggia tut ils secturs dalla direcziun dalla vischnaunca. Ultra dalla controlla dil quen annual (bilanza, quen current, quen d'investiziuns ed aschunta) cun agid d'in post da revisiun extern sco era d'eventuals quens separai examinein nus era il preventiv e giudichein la fixaziun dil pei da taglia. Nus examinein la planisaziun ed il svilup dils projects d'investiziun (surdada dallas lavurs, surpassaments da cuosts e credits), mussaments, cudischaziuns, scuntraziuns e pagaments e suvigilein periodicamein il traffic da cassa. Sche nus constatein irregularitads fagein nus directamein in rapport a scret per mauns dalla suprastanza communal. Suttamein essan nus directamein alla cuminanza da votantas e votants.

«Discreziun ei lescha»

Nus agin independentamein fideivels a nies motto d'ina comunicaziun aviarta oravontut culla suprastanza communal per dar ad ella il sustegn necessari arisguard la situaziun ch'era ella secumpona sulettamein da laics che vegnan eligi mintga quarter onns da niev. In'ulteriura finamira ei da render attents ils gremis politics sin in ni l'auter latsch ch'ei buca bein ni pil mument gnanc veseivels.

Nossa lavur possibilitescha ina vasta ed interessanta investa en bia fatschentas sur tuttas spartas da nossa vischnaunca ora. Differentas fatschentas han per part in character secret, aschinavon ch'ellas ein aunc buca madiras per ina procedura politica. Noss'etica professionala gida nus cheu adina puspei da saver agir culla distanza necessaria. Ultra da quei ei discreziun lescha. Auter va ei buc.

Per damondas da convischinas e convischins stein nus adina bugen a disposiziun. Quellas han da succeder persunalmein ed a scret. Sin informaziuns anonimas lein, savein ed astgein nus buc entrar. Da l'autra vart essan nus ni polizia ni dertgira.

*Flavio Murer,
president dalla
cumissiun da gestiun*

La cumissiun da gestiun ei era negina suprastanza da fantom sco ei tuna mintgatun. L'executiva ensemen culla direcziun nezegia sias competenzas per la creaziun da valurs persistentas e da process che corrispondan ad in standard digl 2021. Nus stein a disposiziun sco coaches e rendin attents sche leschas e regulativs tschontschan per part in auter lungatg. Las rollas ein cheutras repartidas claramein. Enzatgi che sedecida per la cumissiun da gestiun lai la politica activa durant il temps d'uffeci dalla vart.

Alla fin ina cuorta posiziun pertuccont la tematica dil pei da taglia che vegn ad occupar vischinas e vischins el decuors digl atun. Il pei da taglia pigl onn 2021 ha la cumissiun da gestiun veglia giudicau. Il cussegl da vischnaunca ha silsuenter deliberau quella fatschenta. La cumissiun da gestiun actuala ha pér da giudicar il pei da taglia en connex culla tractaziun dil preventiv 2022, il qual vegn elaboraus lu sin basa dalla decisiun prospectiva dil suveran da nossa vischnaunca.

Flavio Murer, president dalla cumissiun da gestiun

Reducziun dil pei da taglia – votaziun communal dils 26 da settember 2021

Il pli impuront cuortamein

Situaziun da partenza

Ella votaziun all'urna dils 24 da fevrer 2008 ha il pievel da Mustér decidì d'alzar il pei da taglia da 105% sin 120%. Quell'adattaziun ei succedida culla finamira ch'ella vali per in temps limitau da quater entochen tschun onns entochen che las investiziuns fatgas ell'infrastructura turistica (Reka, Fontanivas, Center da sport e cultura) portien fretg. Dapi igl alzament dil pei dalla taglia communal ein gia 13 onns vargai.

Elecziun d'ina cumissiun per sclarir

las pusseivladads da sbassar il pei da taglia

Sebasond sill'incarica ch'il cussegl da vischnaunca ha dau a caschun da sia seduta dils 14 da november 2019 ha la suprastanza communal eligiu ina cumissiun che duei sclarir la pusseivladad da sbassar il pei da taglia. Muort las elecziuns communalas che han giu liug igl atun 2020 ha ei dau entginas midadas ella cumissiun. La cumissiun davart sclarir ina reducziun dil pei da taglia ei secumponida da suandontas persunas:

- Beat Hosang, president dalla cumissiun
- Flavio Murer, president dalla cumissiun da gestiun
- Adrian Deflorin, vice-president dil cussegl da vischnaunca
- Edgar Durschei, cusseglier
- Roland Cajacob, cusseglier
- Jris Lombris, geraua
- René Epp, president communal

Niev plan da finanzas

Il plan da finanzas ei in impurtont instrument da planisaziun. Sin fundament d'ina eventuala reducziun dil pei da taglia e las aultas investiziuns che spetgan la vischnaunca da Mustér ha la suprastanza communal analisau da rudien las finanzas futuras e mess sin via ina nova planisaziun da finanzas. Quella ei dependenta dils resultats effectivs annuals. Concret vegn ligiau il cash-flow e las investiziuns planisadas vid ils resultats effectivs en media dils davos tschun onns.

Quei agir garantiscecha a nus pils proxims diesch onns ina planisaziun da finanzas sauna. Consequentamein vegnin nus pli u meins a saver observar tuttas cefras da clav ni silmeins tener quellas en ina dimensiun supportabla. Igl ei egl interess dalla suprastanza communal da vuler far pli attractiva nossa vischnaunca. Quei svilup progressiv dein nus cun far las

investiziuns necessarias planisadas. Ella nova planisaziun da finanzas ein quellas investiziuns integradas.

Investiziuns planisadas

La suprastanza communal quenta da far ils proxims diesch onns investiziuns ella rama da 26 milliuns francs. Consequentamein eisi da mirar da metter mintg'onn las prioritads necessarias. Cun las investiziuns pil Center Fontauna da rodund nov milliuns francs ei la suprastanza communal gia ligiada fetg ils proxims onns. Il potenzial d'investiziuns annual sedat tenor niev plan da finanzas entras ils buns resp. schliats cash-flows, quei che garantiscecha a nus ina planisaziun da finanzas sauna.

Ils differents departaments quantan cun suandontas investiziuns nettas (circa):

Departament administraziun, finanzas, economia

Scaffir in attractiv center dil vitg, rinforzar il commerci 4 milliuns

Departament baghegiar ed infrastructura

Sanaziun vias, optimar ed augmentar purschida da sendas, bike e velo 4 milliuns

Departament forestalesser ed agricultura

Center Fontauna, vias d'uaul e meglieraziun 11 milliuns

Departament sanadad, scolaziun, cultura e sport

Sanaziun casa da scola, susteniment Spital Regional Surselva 2 milliuns

Departament ambient e segirtad

Niev conept da rumians e rufids, sanaziun serenera Raveras 5 milliuns

Cumparegliaziun pei da taglia 120% / 110%

Sin fundament dalla nova planisaziun da finanzas sedat suandonta cumparegliaziun dallas pli impurtantas cefras:

Pei da taglia	120%	110%
	<i>frs.</i>	<i>frs.</i>
Reducziun entradas	0	- 335'065
Cash-flow (Ø davos 5 onns)	2'266'550	1'931'485
Cash-flow planisau (75%)	1'699'913	1'448'614
Spazi da planisaziun	556'637	482'871
Investiziuns annualas (66%)	1'495'923	1'274'780
Total potenzial sur 10 onns	14'959'230	12'761'400
Renunzia ad investiziuns	- 2'197'830	

Tier ina reducziun dil pei da taglia da 120% sin 110% desista la vischnaunca da Mustér annualmein sin rodund 335'000 francs. Il potenzial d'investiziuns sereducess ils proxims diesch onns medemamein per total rodund 2,2 milliuns francs.

Resultat e proposta dalla cumissiun e dalla suprastanza communal

Sin fundament dalla nova planisaziun da finanzas che sebase sils cash-flows effectivs ed a vosta dalla actuala situaziun finanziaria ein la cumissiun preparatoria e la suprastanza communal vegni tier la conclusiun ch'ina reducziun dil pei da taglia da 5%

ei supportabels. Mintga dus onns duei la suprastanza danovamein analisar in'ulteriura reducziun dil pei da taglia. Ils resultats da quella analisa e la proposta corrispundenta duein mintgamai vegnir suttamess al cussegl da vischnaunca.

Aschia han la suprastanza communal e la cumissiun proponiu comunablamein al cussegl da vischnaunca da reducir naven digl onn 2022 il pei da taglia en in'emprema etapa per 5% sin 115% e da mintga dus onns analisar da niev in'ulteriura reducziun dil pei da taglia.

Decisiun dil cussegl da vischnaunca

A caschun dalla seduta dil cussegl da vischnaunca dils 30 d'avrel 2021 ei sunter entgins arguments vegniu fatg ord il ravugl dil cussegl da vischnaunca la proposta da reducir naven digl onn 2022 il pei da taglia per 10%. Quella proposta ei cun suandont resultat vegnida sustenida e vegn aschia suttamessa alla votaziun all'urna dils 26 da september 2021:

Il cussegl da vischnaunca propona cun 10 encunter 2 vuschs e 2 abstenziuns da reducir naven digl onn 2022 il pei da taglia per 10% sin 110% enstagl da 120%.

La proposta dalla suprastanza communal e dalla cumissiun ei consequentamein vegnida renviada.

René Epp, president communal

Intervistas cullas instanzas politicas

Damondas al cussegl da vischnaunca

Il cussegl da vischnaunca propona ina reducziun dil pei da taglia per 10%. Daco sa el buca s'accordar culla proposta da 5% dalla suprastanza communal e la cumissiun preparatoria?

La maioritad dil cussegl da vischnaunca ei dil meini ch'ina reducziun dil pei da taglia per mo 5% ei memia pauc. Cumparegliau cullas ulteriuras vischnauncas el cantun Grischun essan nus denter las davosas 10 vischnauncas cun in pei da taglia sur 110%. Quei sto semidar. Nus lein era esser en connex cul pei da taglia ina vischnaunca competitiva. Suenter 13 onns cul pei da taglia da 120% ei il temps ussa madirs da sbassar il pei da taglia per 10%.

Il pei da taglia ei per nus in'impurtonta cundiziun da rama per far pli attractiva nossa vischnaunca pils indigens, mo era per persunas ch'enqueran dimora en nossa regiun, aschia ch'in sbassament da 10% ei per nus in pass necessari.

Tgei influenza ha ina reducziun dil pei da taglia da 10% sillas finanzas dalla vischnaunca?

La reducziun dil pei da taglia munta in manco da rodund 335'000 francs ad onn. Aschia ston las investiziuns dils proxims onns vegnir priorisadas tenor basegns e sur in pli liung temps che 10 onns. Plinavon eisi da mirar da spargnar il futur a moda prudenta.

Quater damondas alla suprastanza communal

La suprastanza communal e la cumissiun preparatoria han proponiu ina reducziun dil pei da taglia per 5%. Tgei plaida per aschia ina reducziun fetg moderata?

Ell'actuala situaziun finanziaria da nossa vischnaunca fust quei buca ina reducziun moderata, mobein ina reducziun precauta e prudenta. Igl ei in'emprema pass ad ina midada da strategia dil pei da taglia. La suprastanza communal e la cumissiun han vuliu dar cun ina reducziun dil pei da taglia en in'emprema etapa per 5% sin 115% e silsuenter vuler analisar mintga dus onns in ulteriur sbassament dil pei da taglia in clar signal en tgei direcziun ch'il viadi duei ir.

5% para igl emprem mument d'esser ina reducziun fetg minima. Tgei influenza ha quella reducziun sillas finanzas dalla vischnaunca?

Ins astga buca emblidar che la nova dinamica cun il Resort Catrina ha procurau ils davos onns per ulte-

riuras investiziuns ch'eran buca previdas (2 milliuns stabiliments d'ennevar, 2,3 milliuns Via Acletta e rempar Val Acletta). Plinavon stattan las investiziuns ella renovaziun ed engrondaziun dil Center Fontauna avon porta. Aschia havess gia ina reducziun da 5% grond'influenza sin las finanzas communalas. Annualmein fust quei in manco da rodund 170'000 francs en cassa communal. Tier in'atgna finanziaziun (cash-flow) intragliauter da rodund 2,2 milliuns francs ei quei in manco annual da bunamein 8%. Plinavon desistessen nus ils proxims 10 onns tenor plan da finanzas gia tier ina reducziun da 5% sin investiziuns da varga in milliun francs.

Daco san la suprastanza communal e la cumissiun preparatoria buca sustener il mument ina reducziun pli aulta?

Tier ina reducziun da 10% ei il manco d'entradas en cassa communal gia il dubel, pia rodund 340'000 francs. Quei fust ell'actuala situaziun aunc memia bia. Cun ina tala reducziun astga ei buca capitar grondas surprisas tier ils resultats annuals futurs. Per quei fust ina reducziun da 5% in'emprema prudent pass ella dretga direcziun. Plinavon fussen investiziuns el rom da rodund dus milliuns francs periclitadas. La vischnaunca vul sesviluppar a liunga vosta e buca tenor giavischs particulars mo a cuorta vosta. Sulet sin buns fundaments ei il beinstar communal garantius.

Tgei consequenzas havess ina reducziun da 10% ni aunc dapli il mument?

Per la suprastanza communal eisi stau impurtont da definir el rom dil pei da taglia ina clara strategia. Cun in'emprema etapa da 5% ed in'analisa periodica havess la suprastanza communal dau l'entschatta da quella. Plinavon eisi per la suprastanza communal da grond'impurtanza da saver far las investiziuns necessarias e da vinavon porscher ils survetschs giavischai per garantir il progress e l'attractivita da nossa vischnaunca ed in bien e saun svilup da nossas finanzas.

El cass che la proposta dil cussegl da vischnaunca vegn buca acceptada, vegn la suprastanza communal – el senn da sia analisa – immediatamein a tractar il pei da taglia el rom dil preventiv 2022 (reducziun da 5% cun analisar mintga dus onns in ulteriur sbassament).

Center da rimnada Raveras (rumians e rufids)

A Raveras el center da rimnada (rumians e rufids) dat ei adina puspei discussiuns pertuccont il temps d'avertura, las liungas colonnas da vehichels e l'indemnisaziun per la dismessa dils rumians. A vesta da quellas sfidas ha la suprastanza communal priu pliras decisiuns.

Dapi 2020 sefatschenta la cumissiun «revisiun dalla lescha davart l'economisaziun dils rufids» dall'elaboraziun dalla dismessa da rumians igl avegnir. En quei connex vegn luvrau vid ina nova lescha d'economisaziun da rufids ed examinau ina nova organisaziun dil center da rimnada culla construcziun d'in baghetg (suttetg) niev a Raveras. Ils resultats da quella lavur vegnan presentai al cussegl da vischnaunca el decuors digl atun. Tut tenor project e decisiun dil cussegl da vischnaunca ha la populaziun da decider el decuors digl onn proxim a caschun d'ina votaziun all'urna davart il niev project.

Plinavon ha la suprastanza communal – per evitar mintgamai las mesjamnas e las sondas liungas

colonnas – decidiu da midar ils temps d'avertura dil center da rimnada a Raveras.

Da niev san ils rufids, pils quals la vischnaunca incassescha negina indemnisaziun (pupi, cartun, cuppas, battarias, fier, veider, plastic, textilijs), vegnir deponi autonomamein mintgamai naven **da gliendisdis entochen venderdis dallas 12.00–17.00 uras e sonda naven dallas 10.00–12.00 uras.**

Rufids bloccants (mobilijs etc.), lenna e rumien mineral (ziaghels, crappa, betun etc.) san vinavon mo vegnir deponi el center da rimnada sco tochen dacheu durant ils temps surveigli, numnadamein **mintgamai las mesjamnas dallas 15.00–17.30 uras e las sondas dallas 10.00–12.00 uras.** Ils novs temps d'avertura valan naven da miez uost 2021. Per informar la populaziun davart las midadas dil temps d'avertura ha la suprastanza creau in'agenda da rumien ch'ei vegnida repartida en tuttas casadas. Dall'agenda san ins era prender investa sut www.disentis.ch.

Suprastanza communal

Damondas da baghegiar en connex culla planisaziun locala

Da quei temps deva ei ni lescha da baghegiar ni grondas discussiuns davart zonas da baghegiar.

Tenor il stan actual davart la capacitat dallas zonas da baghegiar ei nossa vischnaunca ina da quellas che auda tenor plan directiv cantunal tier las vischnauncas C cun zonas da habitar, mischedadas e da center surdimensionadas. Quei vul dir che la vischnaunca sto realisar mesiras per mobilisar las reservas dallas zonas da baghegiar existentas ni schizun reducir la surfatscha dallas zonas da baghegiar. Quella revisiun dalla planisaziun locala essan nus obligai d'exequir entochen ils 20 da mars 2023.

El decuors digl uost ha la vischnaunca definiu per mauns dalla preexaminaziun tier l'administraziun cantunala, tgei parcelas che duein vegnir exzonadas resp. tgei terren da baghegiar che duei vegnir mobilisau. Mobilisar munta che las parcelas pertuccadas ston vegnir surbaghegiadas enteifer il termin indicau (enteifer dus entochen maximum otg onns). En in'emprema fasa pertucca quei terren da baghegiar agl ur. Entras mobilisar reservas vul la vischnaunca plinavon reducir la pressiuin silla vischnaunca concernent exzonar ulteriur terren da baghegiar. La procedura da preexaminaziun tier l'administraziun cantunala vegn allura a mussar schebein la vischnaunca ei sin la dretga via ni sch'ei vegn ad esser necessari d'exzonar ulteriur terren.

Las autoritads communalas tractan actualmein tuttas damondas da baghegiar che vegnan inoltradas el rom dalla procedura ordinaria da baghegiar. El decuors dil settember 2021 sa la vischnaunca tgei parcelas ch'ei pertuccadas d'ina exzonaziun resp. d'ina mobilisaziun. La preexaminaziun cuoza prevedentamein entochen la primavera 2022. Naven dil settember 2021 eisi pils proprietaris da terren pusseivel da s'informar tier l'administraziun communal

(uffeci da baghegiar ed infrastruttura), schebein lur parcelas ein pertuccadas.

Sch'ei vegn inoltrau damondas da baghegiar che pertuccan parcelas ch'ei tenor la documentaziun da preexaminaziun suttamessas ad ina exzonaziun vegn il patrun da construcziun (Bauherrschaft) informaus immediatamein. En in tal cass sto la procedura da baghegiar vegnir sistida e la damonda da baghegiar vegn suttamessa alla zona da planisaziun. Quei munta che la tractaziun dil project da baghegiar sa succeder per suenter che la Regenza ha approbau la revisiun dalla planisaziun locala (prevedentamein primavera 2023). Probablamein sa in tal project lu denton buca pli vegnir realisau. Cull'entschatta dalla procedura da preexaminaziun (entschatta settember) sa igl uffeci da baghegiar ed infrastruttura, schebein ei settracta tier la parcella ch'ins vul surbaghegiar d'ina parcella ch'ei preveda da vegnir exzonada ni d'ina parcella che duei mo vegnir mobilisada. Las parcelas che vegnan mobilisadas vegnan entochen che la risposta dall'administraziun cantunala ei avon maun (prevedentamein primavera 2022) tractadas tenor la procedura da baghegiar ordinaria. A vesta dalla risposta dils uffecis cantunals sa la vischnaunca co ella sto agir vinavon en caussa (exzonar ulteriuras parcelas ni buca). Sil pli tard lu vegn la vischnaunca puspei ad informar vischinas e vischins davart ils proxims pass.

La suprastonza communal vegn a far tut il pusseivel per possibilitar era il futur il svilup necessari en nossa vischnaunca. Per ulteriuras damondas stat igl uffeci da baghegiar ed infrastruttura bugen a vossa disposiziun.

Suprastonza communal

Meglieraziun generala Mustér: Las empremas vias ein finidas

Preparativas

Ils 11 da mars 2012 ha la vischnaunca da Mustér decidì a caschun d'ina votaziun all'urna d'instradar la meglieraziun generala pil territori agricol exclusiv ils territoris già meglierai da Segnas, Pardomat e Mumpé Medel. Il cussegl da vischnaunca ha approbau ils 22 da zercladur 2012 il regulativ per la meglieraziun funsila ed elegì la cumissiun da meglieraziun che meina tras il project sco era la cumissiun da schatzetg. Ils 30 da november 2014 han votantas e votants decidì d'integrar ils territoris dallas anteriuras meglieraziuns da Segnas e da Pardomat ella meglieraziun generala da Mustér. Alla cumissiun da meglieraziun appartegnan Walter Deplazes da Surrein sco president, il president communal ed il gerau d'agricultura ex officio, sco era Ursina Murer-Fatzer, Armin Berther, Martin Lutz e Renaldo Lutz. La cumissiun da schatzetg vegn presidiada da Gionin Caduff da Vattiz. Ad ella appartegnan era Gion Darms da Schnaus e Giusep Flepp da Curaglia. Suppleants ein Paul Fry da Cumpadials e Clau Schlosser da Dardin.

La meglieraziun generala da Mustér vegn accumpignada dilg Uffeci d'agricultura e geoinformaziun dil cantun Grischun. La planisaziun dalla meglieraziun ei els mauns dil biro Cavigelli inschigniers da Glion. Il biro d'inschignier ipz inschigniers e planisaders da Mustér ei incaricaus entras il biro Cavigelli culla

planisaziun e la direcziun dallas lavurs per ina part dallas vias. Ervin Monn da Sedrun ei igl accumpignader pigl ambient tier la construcziun dallas vias.

Territori cumpigliau

Il territori dalla meglieraziun cumpeggia cun Pardomat dato era territori dalla vischnaunca da Sumvitg e cun mises a Cavorgia sin territori dalla vischnaunca da Tujetsch. Quei vast territori dumbra rodund 1140 hectaras cun 1880 parcelas da rodund 540 possessurs. L'exposiziun publica dil territori cumpigliau ei stada il zercladur 2013. Las 12 protestas encunter parts da quei territori ein vegnidas tractadas dil departament per economia publica e fatgs socials dil cantun Grischun.

Project general

Il project general dalla meglieraziun da Mustér ei vegnius elavoraus dil biro Cavigelli inschigniers e la part ecologica entras il biro Atragene da Cuera. Naven dils 11 da settember entochen ils 12 d'october 2015 ha giu liug l'exposiziun publica dil project general. En pliras seras d'orientaziun ei vegniu informau en detagl sur dil project. Encunter il project general d'exposiziun ein 35 protestas vegnidas inoltradas. La primavera 2016 ha il departament per economia publica e fatgs socials organisau in'uatga cun mintga protestader ensemen culla cumissiun da meglieraziun.

Via Sontga Gada en construcziun.

Via Narliun – mirs schetgs avon la realisaziun dil project.

Via Narliun – mirs schetgs en construcziun.

Via Narliun – suenter la realisaziun dil project.

Singulas protestas ein sinaquei vegnidas retratgas. Per las autras ei la decisiun curdada entras il departament per economia publica e fatgs socials. Encunter neginas decisiuns dil departament ei vegniu recurii tier la Dertgira administrativa dil cantun Grischun.

La votaziun all'urna dils 24 d'avrel 2016 ha approbau il project general dalla meglieraziun da Mustér e concediu il credit da 30 milliuns francs. Davart da confederaziun e cantun sa vegnir quintau cun contribuziuns da 23 milliuns francs. Ils cuosts restonts da siat milliuns francs vegnan reparti per $\frac{2}{3}$ silla vischnaunca ed $\frac{1}{3}$ sils proprietaris da terren. Ils cuosts pils proprietaris da terren duein buca survargar la media da 2500 francs per hectara. Il project general approbaus dalla Regenza ils 16 d'avrel 2018 ei la basa per la realisaziun dalla meglieraziun, vul dir la lubientscha da baghegiar per tuttas mesiras previdas dalla meglieraziun.

Valetaziun dil terren (bonitaziun)

In dils empres pass tier las lavurs da planisaziun ei la valetaziun dil terren. En quei proceder vegn igl entir territori enteifer il territori cumpigliau valetaus entras la cumissiun da schazetg tenor ina scala da puncts per ara. Il diember da puncts munta minimal in punct (teren nunproductiv) e maximal 100 puncts (prau grass). La valetaziun ei la basa per elavurar la partizun nova. La valetaziun ei era decisiva per eruir il prezi commercial dil terren en cass da vendas durant il cuoz dalla meglieraziun. Tuttas midadas da maun vegnan durant quei temps suttamessas alla cumissiun da meglieraziun per consentiment. L'exposiziun publica dil stan vegl e dalla bonitaziun dallas parcelas ei stada il zercladur 2020.

Lavurs da baghegiar

Sin fundament dils mieds finansials mess a disposiziun da confederaziun e cantun decida la cumissiun da meglieraziun annualmein sur dil program da baghegiar. Las lavurs previdas vegnan publicadas el Fegl official Surselva. L'entschatta dallas lavurs ei stada il settember 2018.

Entochen oz ein las suandontas vias gia construidas ni ein aunc en construcziun:

- Via Casarsa (Madernal), finida
- Via Narliun (Disla), finida
- Via Quadras (Caprau), finida
- Via Rieven (Salaplauna), finida
- Via Sontga Gada, finida
- Via Fontauna (Acla da Fontauna), finida
- Via Gassa (Sontga Gada), finida
- Via Turtengia (Clavaniev), finida

- Via Bugnei (Mumpé-Tujetsch), en construcziun
- Via sur Vitg (Mumpé-Tujetsch), en construcziun
- Via Val sura (Segnas), en construcziun
- Via Magher grond (Segnas), en construcziun,
- Via Tguinter (Segnas – Mumpé-Tujetsch), finida
- Via Siut (Segnas), finida, realisada e finanziada entras Viafier Matterhorn Gottard

Contribuziuns

Ils cuosts che tucan als singuls proprietaris da terren vegnan reparti tenor nez che quels han entras la meglieraziun. Tenor art. 32 dall'ordinaziun executiva tier la lescha da meglieraziun dil cantun Grischun ston ils proprietaris contribuir pagaments annuals per la meglieraziun. Pil mument fuorman la surfatscha dalla parcella ed ina pauschala per tegias ni casas da vacanzas la basa pigl incasso. Aschi spert che la valetaziun ei ida en vigur, vegnan las contribuziuns eruidas sin fundament dalla valeta e dalla surfatscha.

Informaziuns

Mintga pass ni proceder vegn terminaus cun in'exposiziun publica. Entochen ussa ei quei stau il cass tiel territori cumpigliau, tiel project general e tier la valetaziun dil terren. A caschun da quellas exposiziuns ha la cumissiun informau mintga proprietari da terren en detagl cun brev enscretta. Plinavon ha ei mintgamai dau ina publicaziun corrispondenta el Fegl ufficial Surselva ed el fegl ufficial cantunal. Dalla reit da vias dalla meglieraziun e dallas lavurs gia fatgas sa vegnir priu investa egl internet sut www.geo-surselva.ch/disentis/ Karten GZ Strassennetz: Genehmigtes Strassennetz, Stand Realisierung.

Walter Deplazes, president

Via Casarsa traversada Ual Lumpegna.

Via Bugnei 2021.

Via Tguinter.

Via Quadras finida.

Nies persunal

Quater damondas alla scolasta Ladina Bearth

Ladina Bearth, tgei fascinescha Vus vid l'occupaziun sco scolasta e daco essas Vus sedecidida per quella via professionala?

Il pli fascinont per mei ei la lavur culs affons che procuran adina per «action». Mintgin ei individuals e leu-suenter ei era sia moda e maniera d'emprender. Gest sil scalem bass eis ei fascinont da veser tgei svilup enorm ch'ils affons fan en quei temps. A mi plai era la gronda variaziun che quella professiun porscha. Igl affon sco singul, la cumbinaziun da classa e la varietad da mieds d'instrucziun procuran che mintga di ei unics. Affons procuran adina puspei per surpresas aschia che mia professiun ei fetg varionta ed exact quei ei quei che plai a mi.

Tgei premissas duess ina scolasta ni in scolast haver per luvrar cun success cun affons dil scalem primar?

In affon ha regalau a mi inaga in bon cun scret si: «Ina maaaasssaaa pazienza!». Quei san ins adina duvra sco scolasta. Ei drova denton aunc in tschuat autras premissas, sco per exempel capientscha, toleranza, structura, humor ed in'ureglia aviarta. Tenor mei drova ei ina buna atmosfera en stanza da scola ed ina buna relaziun tiels affons, la quala sebasa sin fidonza.

Vinavon drovan affons structuras cun claras reglas. Ina purziun humor astga per mei era buca muncar. Pertgei mo cun plascher emprenan affons cun bien success.

Pli e pli s'entaupan affons da differentas culturas e lungatgs en stanza da scola. Tgeininas ein las sfidas principalas el mintgadi sco scolasta?

La pli gronda sfida ei sch'ins survegn in affon en classa che capescha aunc insumma buc il lungatg d'instrucziun. Cheu drova ei in'enorma organisaziun per che quei affon sappi suandar l'instrucziun, denton en ina fuorma ch'ei constant era pil rest dalla classa.

En general han ins adina puspei affons cun autras culturas familiaras, nua ch'ins sto semplamein haver capientscha per rituals, usits ni autras fuormas d'educaziun. Quei ha denton era sias bunas varts, pertgei ils affons han plascher d'emprender d'encoscher autras culturas. Tier discuers cun geniturs che discuoran in auter lungatg ston ins magari esser flexibels e s'adattar sch'ei va e schiglioc collaborar cun ina translatura.

Ladina Bearth

Vegliadetgna: 28 onns

Stadi civil e famiglia: Ledia

Tier la scola populara a Mustér dapi igl uost 2019.

Hobbis: Il puresser, viandar, mountain-bike, ski alpin e nordic, ir cun gianellas ed en general guder la natira en buna cumpignia.

Lectura preferida: Differentas medias cun tematicas da sanadad ed il tgierp.

Spisa e bubronda preferida: In gratin nau da truffels, in migiel te freid e sco dessert in tiramisù.

Mia finamira persunala: Viver cunscientein el present, guder e schazegiar il temps cun tut quels e quei ch'jeu hai.

Vus luvreis cheu a Mustér en in grond team da magisters. Con impurtonts ei il collegi, il contact cun collegas?

Per mei ei il contact cun collegas da scola fetg impurtonts, perquei ch'jeu gaudel fetg da saver scu-miar ideas, meinis ni schabetgs cun collegas dil fatg. Culs collegas da lavur less jeu era saver discuorer sur da situaziuns e caussas che fatschentan mei, che han denton piars nuot en miu contuorn privat. Ina buna atmosfera el team da scola vala fetg bia per mei, pertgei la fin finala passentan ins bia temps en scola e sche quella constat lavuran ins aunc pli bugen. Duront las pausas gaudel jeu ina paterlada, ina sgnocca ed in caffè cun mes collegas en stanza da scolasts.

Engaschi en favur da fauna, flora e tradiziun

Prest eis ei atun e cun quella bellezza stagiun entscheiva era il temps da catscha. Alla catscha'aulta suonda la catscha bassa e la catscha da capricorns, allura la catscha d'atun e la catscha da laghetg. La catscha sco tala ei bein il punct culminont digl onn per las caschaduras ed ils catschadurs, mo era igl ulteriur temps sestentan els en favur dalla natira.

Quitau da fauna e flora

La Secziun da catschadurs Péz Alpetta ei vegnida fundada 1929. Igl emprum sco Uniun da catschadurs Muraun Mustér. Entochen 1943 ein era entgins Tuatschins stai commembers dall'uniun ed entochen 1945 era Medelins. Quels onns han els decidiu da fundar atgnas secziuns. Dapi 1977 porta l'uniun il num Secziun da catschadurs Péz Alpetta. Sia finamira eis ei da representar ils interess dallas catschaduras e dils catschadurs. El center da quels stat la promozion dalla catscha libra da patenta ed il quitau da fauna e flora. Leutier s'auda igl interess vid quei che cuora e passa sin plaun districtual e cantunal, surtut era pertuoccont leschas e regulativs. Catschaduras e catschadurs prestan mintg'onn lavur da tgira e sefatschentan scapescha era dil tir. Dapi la primavera 2005 succeda quei el niev stan da sittar a Sarsut. Leu seporschan kundiziuns idealas d'exercezi. Ils davos onns ha la secziun giu in diember da commembras e commembers stabil denter 80 ed 85. Igl onn vargau ha la secziun dumbrau tschun candidat(a)s per la patenta da catscha, uonn in.

Secziun da catschadurs Péz Alpetta

Fundada 1929

Rodund 80 commembras e commembers.
Suprastonza: Aluis Huonder (president), Victor Flepp (vicepresident ed actuar), Damian Sac (cassier), Andi Jacomet (cau-material), Corsin Bisquolm (cau-tgira).

In tschuppel activitads

La Secziun da catschadurs Péz Alpetta organisescha mintg'onn plirs arranschaments. «Quei ei il di da tgira, ils tirs d'emprova ed il tir da concurrenza intern sco era la catscha comunabla e la sera familiara culla messa da s. Hubert», di il president Aluis Huonder. Igl engaschament dalla secziun va denton sur las scheinas da quella ora. Aschia ha ei giu num cumbatter duas iniziativas ils davos onns. Quellas havessen pretendiu per part grondas restricziuns e midadas dil sistem da catscha. Medemamein ei la revisiun dalla lescha da catscha federala stada en votaziun igl onn vargau. Ils proxims onns vegn in tschuppel problems a fatschentar las catschaduras ed ils catschadurs. «Ei vegn mai a dar ruaus il futur pertuoccont la catscha. Nossa catscha ei colligiada cun bia emeziuns. Actualmein ed era ils proxims onns vegn la regulaziun dil luf e dils animals da rapina en general ad esser il pli impurtont cumbat ed ina gronda sfida ton per nus catschaduras e catschadurs sco era pil puresser e buc il davos per l'entira populaziun da nossa regiun», di Aluis Huonder.

Igl onn 1931 a Fontanivas – sentupada al tir intern.

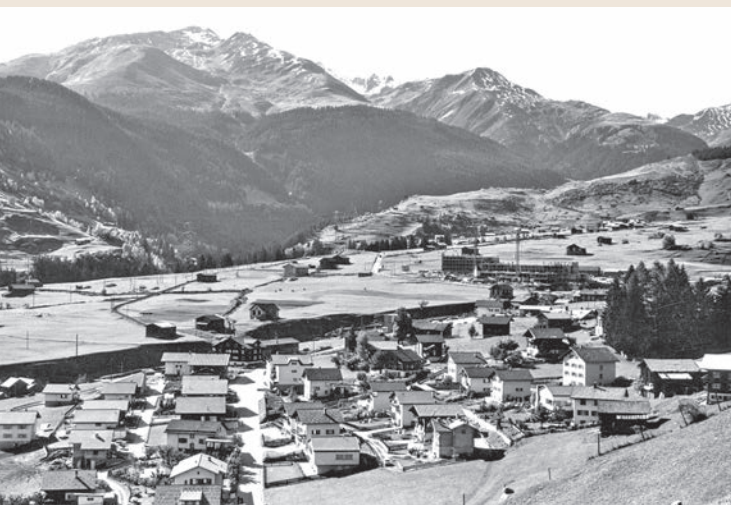
Nossa historia

Avon 50 onns: Ils emprems hosps beltgs fan vacanzas el hotel Acla da Fontauna

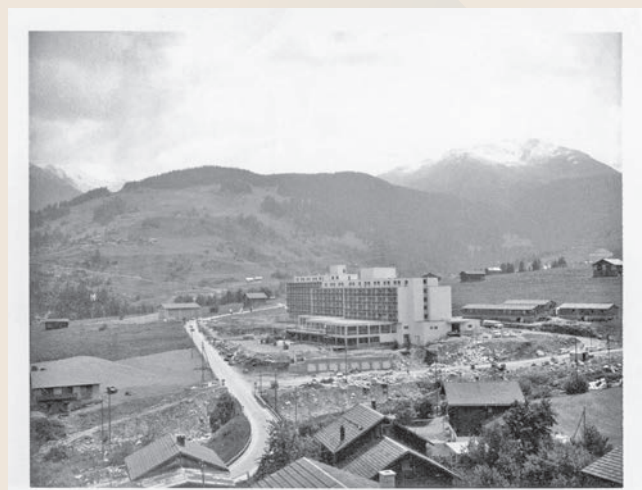
L'entschatta fenadur 1971 ha il hotel Acla da Fontauna a Mustér aviert sias portas. Gia spert eis el staus occupaus cumpleinamein e quei sur biebein treis decennis. La Gasetta Romontscha ha buca schau mitschar quei «eveniment» senza rapportar detagliadamein giudlunder. L'avertura officiala ha allura giu liug igl october en preschientscha da bia prominenz, denter auter il cusseglier federal Roger Bonvin ed igl ambasadur dalla Belgia Louis Colot. 300 personalitads ord la politica e l'economia han festivau l'avertura dil hotel.

In'emprema part dil hotel ei construida.

Vesta sil piazzal igl onn 1970.

Il hotel ei baghegius, ussa ei il contuorn aunc da rugalar.

L'entschatta fenadur scriva la Gasetta Romontscha: «Tut tgi che serenda a Mustér observa gia da lunsch in imposant baghetg, postaus agl ur dil stradun dall'Alpsu denter Funs ed Aclletta. El concurrenzescha bunamein culla claustra. Ei setracta dil hotel Acla da Fontauna. Dapi l'entschatta fenadur ha el aviert sias portas. Igl emprem ein 200 hosps arrivai. Ussa ha gia la secunda gruppa cun da quei da 600 personas priu dimora. Cun quei ein dus monuments characteristics dil niev edifeci menziunai. Sco quei ch'igl egl observa e las cefras attestan, setracta ei veramein d'in imposant edifeci. Igl ei in dils gronds hotels ch'ei vegni erigi ils davos onns el Grischun. Il baghetg ei 120 meters liungs e posseda siat alzadas. El ha in volumen da ca. 52'000 meters cubic e sesanfla sin in sulom da 13'000 meters quadrat. En tut dispon'ins da 620 letgs per hosps (da quei varga 100 per affons) e 100 per il personal. Leutier vegnan salas da magliar, restaurants, locals per hobis, per affons pigns e carschi. Ei dat in club mini, in club teen, in club maxi, in club hippies ed in club da notg. Aschia san ins evitar tuttas complica-zions che savessen nescher ord la preschientscha da tonta glied da differenta vegliadetgna. Ins sa aschia era tgei far cura ch'ei plova.»

La construcziun dil hotel ei stada sut l'egida digl investur ed impressari general Arnold Mathis da Cuera. El ha giu affittau il hotel all'Intersoc, ina societad affiliada dalla Alliance nationale des Mutualités chrétiennes. Dapi 2001 ei il hotel Acla da Fontauna vits. Dapi lu ha ei adina puspei dau projects da renovar ni spazzar el ed ereger leu in niev hotel. Dapresent marscha ina procedura per in edifeci niev. Ils megliers onns ha il hotel generau entochen 80'000 pernotta-zions.

Fotos Pius Condrau

Quei e tschei d'avon 100 onns ella Gasetta Romontscha

Ju a piarder a Mustér:

la damaun dils 8 d. q. 3 **purchals** cotschens digl Avrel. Ics vegli dar event novas de tais encunter bonificaziun a
M. Andreoli, portabrevs
Mustér.

Igl ei ual arrivau in vagun

I^a. qual. aveina.

Sin via sesanfla in vagun

Prima frina sem-glin,

ch'arriva a Mustér els proxims dis.

Associaziun gen. de consum
Mustér.

Avis official p. Mustér.

Domengia prox., 14 d. q., im mediat suenter viaspras, sessiur dil **cussegl de vischnaunca** en casa de scola a Cons.

Jl presidi.

Encuretq de cumprar:

ina buna

schetta carn piertg

secca. Offertas cun davos prezi per kg. sut zeffra A. C. 100 alla Exped. d. Gas Rom.

— Ina remarcabla scoperta ei vegnida fatga la domengia sera sin in ault a Mustér. Serendend il giuven Bened. Bundi de Disla encunter sera viers igl ault della Garvera, oriental della „bova gronda“ videifer il vitg Mustér, per mirar de vadials, eis el sin vicendeivels cloms casualmein fruntaus sin in grev blessau turist, che schischeva ual sur la bova gronda cun ina comba rutta ed en mal stan sut in pégn e sesanflava gia tschun dis cheu en tala desperada situaziun, senza obtener agid. El haveva bein giu viu pli da luneh a passond il caver de Caverdiras speras si ed ina gada era turists, mo buca pudiu sussenstar tras sia vusch sesperdent, ne buca vegniu capius.

La mesiamna damaun fuv' il disgraziu, cun num Walther Tappolet, grond e tafer fegl de ca. 25 onns de predican Tappolet de Turitg e student de musica a Basel, serendius da Surrein-Vall sul Con tier il lag de Laus, per arrivar sur la Garvera-Alp Soliva a Curaglia, nua ch'el fuv' aunc staus pli baul e sco bien turist giu fatg pli gronds turs sin il Péz Medel, Scopi etc. A Curaglia spetgav' el era brevs da casa.

Enten reiver dals teiss grugns della Garvera si eis el fruntaus sin in crapp, ch'el ha examinau e teniu per francs, mo ch'ei lu rucclaus cun el e ha sfraccau sia queissa dretga. Faschond schi bein sco pusseivel la comba e tergend ora sut grevas dolurs il calzer, eis el seruschnaus in grond tschancun engiu tier in pégn, che dueva survir ad el 5 liungs dis e notgs sco tetg ed albiert en quella altezia de ca. 2000 m. sut tschiel aviert. Grazia alla bun'aura presenta ei la dimora stada surportabla, schege che las notgs fuvan bein frestgas, cunzun per tala situaziun.

Prima qualitat giongias seccas

de purs, sco era

Salsice

recommanda

Gius. Genelin-Cathomas
mazzler, Mustér.

— Jer, mesiamna, ein ils affonts digl institut orfanil de Schluain arrivai sin ina spaziada a Mustér accompignai da spiritual e munissas e priu albiert en claustra. Oz, gevia, ein els stai envidai da sgr. hotelier Fl. Tuor a gentar el „Disentiserhof“, nua ch'els ein era vegni delectai durond gentar dagl orchester dil hotel ual sco quei daventa tier la gronda table d'hôte dils jasters.

Era ven. sora Nicodema Caduff, anter. a Mustér, ussa a Schluain, ei presenta, ed udin nus posteriuramein, ch'ella hagi daquont celebrau a Schluain eiu 50avel onn sco scolasta. Nossa cordiala gratulaziun ad ella e venti-reivel retuorn als pigns de Schluain.

Ernst Huonder e fegls, Mustér

recommandau ad in e scadin:

1) lur niev modell plattas de fiug cun cundrez patentau;

fuorns extra aults e rusnas grondas.

In grond diember talas plattas ein gia en funcziun.

Furnin ellas cun **garanzia.** — **Attestats** en disposiziun.

2) In niev cundrez per trer il vapor ord cuschina (modell protegiu).

El vegn era surpriu de menar ora buns indrez de tgamine en cuschinas, cascharlas etc. per far trer segir il fem. 8 1

Avis per Mustér.

Ei vegn cheu'ras rigur usamein **scommandau de manipular** sin ina moda ne l'otra cun la **suga dell' alp Lumpegn** e fatg **responsabels** faltonts per done e consequenzas. Cunzun affonts seigien admoni.

*Per ils possessurs dell' alp:
Pl. Nay.*

Calender d'occurrentas

Dumengia, ils 31 d'october 2021

Concert commemorativ per Duri Sialm e Flurin Camathias allas 16.30 ella Sala Peter Kaiser. Organisaziun la culturella.

Uniuns ed organisaziuns che giavischan da publicar lur occurrentas en quest calender san annunziar quellas per mail detgdenternus@disentis.ch.

La fin da zercladur ha **Patricia Giger** terminau siu emprendissadi da commercianta tier l'administraziun communal cun la fetg buna nota da 5,3. Cordiala gratulaziun.

L'entschatta fenadur 2021 ha **Ramon Manetsch** entschiet igl emprendissadi tier l'administraziun communal. Nus giavischein bia plascher.

Naschientschas e mortoris zercladur e fenadur 2021

NASCHIENTSCHAS

Margaretha von Dellemann,

naschida ils 8 da zercladur 2021, feglia da Johanna Maria Wüthrich e Michael von Dellemann.

Henri Bajraktaraj, naschius ils 16 da zercladur 2021, fegl da Eldonita ed Agim Bajraktaraj.

Sara Potoku, naschida ils 12 d fenadur 2021, feglia da Kaltrina e Valon Potoku.

MORTORIS

Anna Manetsch, naschida ils 19 d'avrel 1930 e morta igl 1. da zercladur 2021.

Joseph Ludwig Flury, naschius ils 5 d'october 1942 e morts ils 15 da zercladur 2021.

Giusep Schmed-Durschei, naschius ils 29 d'october 1932 e morts ils 16 da zercladur 2021.

Cun occasiun d'ina sentupada dil personal dall'administraziun e dil menaschi tecnic ein plirs collaboraturs vegni honorai per lur giubileums da lavur.

Igl onn 2020 ei quei stau **Andri Hendry** (30 onns), **Sep Antoni Schuoler** (25 onns) ed **Ervin Maissen** (20 onns). Uonn san **Romeo Schmed** (20 onns) e **Simon Cathomen** (10 onns) giubilar.

Angelo Vincenz e **Marc Deplazes** han terminau cun oreifer success igl emprendissadi da bostger tiel menaschi tecnic. Culla nota da 5,6 ha Angelo contonschiu igl emprem rang e Marc Deplazes ei tierz cun 5,3. Nus gratulein cordialmein per quellas excellentas prestaziuns.

Dil fevrer entochen la fin da matg ha **Lara Tuor** absolviu in praticum tier l'administraziun communal. **Patricia Giger** ha terminau questa stad cun success igl empendissadi mercantil da treis onns. El rom d'ina sera da recreaziun e da cumiau ei vegniu engraziu ad ellas e giavischau mo il meglier pil futur.

Administraziun communal

Via Cons 2
Caum postal 57
7180 Disentis/Mustér

T 081 920 36 36
admin@disentis.ch
www.disentis.ch